

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์กลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิต ชาวสวนยางพาราแถบลุ่มน้ำโขง จังหวัดบึงกาฬ*

วัลลภา ช่างเจรจา พย.ม.**

สมจิต แดนสีแก้ว ศศ.ด.***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ใช้การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย องค์ประกอบ ความต้องการและปัญหาที่เป็นอุปสรรคและกลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา ผลการศึกษาพบว่า ชาวสวนยางพาราได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ 4 ประเด็น คือ 1) ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อบอุน 2) ความพึงพอใจ สมหวัง สมดังตั้งใจ 3) ความสามารถควบคุมชีวิต วางแผนชีวิต มีอำนาจในการควบคุมชีวิต 4) มีความสุขที่ได้ช่วยตัวเองและสังคม โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว 4) ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตจากทำนาเป็นทำสวนยางพารา ทำให้พบอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนแห่งนี้คือ ปัญหาปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ตาพร่ามัว พักผ่อนไม่เพียงพอ ตื่นเครื่องตีที่มีคาเฟอีนเพิ่มขึ้น เครียดจากความผันผวนของราคายางพาราและปุ๋ยแพง สัมผัสสารเคมีเพิ่มมากขึ้น ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไฟฟ้าและประปาเข้าไม่ถึง การคมนาคมไม่สะดวก และไม่มีส้วม สัตว์มีพิษและยุงชุมมากขึ้น ชุมชนจึงร่วมกันวิเคราะห์กลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้คือ การให้ความรู้ในการดูแลตนเอง การป้องกันการบาดเจ็บจากการทำงานและจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกัน ส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งกล่อมเกล่าจิตใจ จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อผ่อนคลายความเครียด ติดตามความก้าวหน้าเรื่องไฟฟ้าประปา และถนน ขอความร่วมมือเจ้าของสวนยางในการจัดทำส้วมและที่อยู่อาศัยให้มั่นคงแก่คนงานสวนยาง สนับสนุนการจัดตั้งแกนนำในการจัดตั้งสหกรณ์ การให้ความรู้การศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพในสวนยางพารา เพื่อลดต้นทุน

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ช่วยให้บุคลากรสุขภาพเข้าใจถึงคุณภาพชีวิต ปัญหาอุปสรรคของชาวสวนยางพาราสามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดจนชุมชนสามารถวิเคราะห์และกำหนดกลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ชาวสวนยางพารา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยางพาราเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี 2534 ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพาราเป็นอันดับ 1 ของโลก รัฐบาลจึงได้พยายามขยายเนื้อที่ปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอนจากความแปรปรวนของราคาผลผลิตการเกษตร ช่วยดึงแรงงานกลับคืนถิ่น ลดปัญหาการว่างงานและแรงงานอพยพ

เพิ่มพื้นที่สีเขียวและช่วยลดสภาวะโลกร้อน^{1,2} การกรีดยางพาราทำให้เกษตรกรมีรายได้อย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ต่างจากการทำไร่ทำนาจะมีรายได้ก็เก็บแรมปี นอกจากนี้ผู้ที่ไม่มีพื้นที่เป็นของตนเองสามารถรับจ้างกรีดยาง โดยสัดส่วนการแบ่งเจ้าของสวนต่อผู้กรีดเป็น 50:50 หรือ 60:40 จะเห็นได้ว่าอาชีพการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสวนยางหรือแม้แต่ผู้รับจ้างกรีด จึง

* วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** รองศาสตราจารย์, รองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนวัยแรงงาน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรชาวจังหวัดบึงกาฬหันมาประกอบอาชีพชาวสวนยางพาราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 637,824 ไร่ในปี 2554³

จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำไร่ทำนาที่สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ มาเป็นการทำสวนยางพาราซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ย่อมส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยตื่นมากรีดยางช่วง 02.00-06.00น. ต้องใช้กล้ามเนื้อและกระดูกในการทำงาน จากการศึกษาสภาวะสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราพบว่า ส่วนใหญ่มีอาการปวดหลัง รองลงมาปวดกล้ามเนื้อข้อ กระดูก⁴ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพการทำงานและความชุกของกลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อและกระดูกในผู้ประกอบอาชีพกรีดยางพารา พบว่า อวัยวะที่ปวดมากจากการกรีดยางก็คือหลังส่วนล่างมือหรือข้อมือและขาคิดเป็นร้อยละ 55.8, 29.9 และ 13.6 ตามลำดับ⁵ ระบบสายตาเสื่อมก่อนถึงเวลาอันควร เนื่องจากการใช้แสงสว่างที่ไม่เพียงพอจากตะเกียงแก๊สและหม้อไฟโรคระบบทางเดินอาหารจากการรับประทานอาหารที่ไม่ตรงเวลา⁶ นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางพารา ยังต้องเผชิญกับสัมผัสกรดซัลฟูริกในการหยอดน้ำยางเพื่อให้แข็งตัว ปัญหากลิ่นเหม็นของยางดิบ และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จากการสำรวจการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอเขาสงขัตต์จังหวัดพัทลุงพบว่า เกษตรกรบางส่วนไม่เข้าใจในพิษภัยของสารเคมี และไม่ได้อุปกรณ์ป้องกันพิษจากสารเคมี เช่น ไม่ได้ใช้ผ้าปิดปากหรือใส่รองเท้าหุ้มส้น⁷ เสี่ยงต่อไข้มาลาเรียจากยุงกัด และสัตว์มีพิษต่าง ๆ เช่น งู⁸ นอกจากนี้จำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไป จำนวนแรงงานที่มีน้อย ราคายางพาราที่ขึ้นลงตามฤดูกาล กรณีฤดูฝนหน้ายางเปียกทำให้ราคายางตกต่ำหรือบางคนต้องพักหน้ายางไม่ได้กรีดทำให้ขาดรายได้หลัก สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของชาวสวนยางพารา^{6,7,8,9} และพบว่าเกษตรกรชาวสวนยางพารามีภาวะความแปรปรวนทางจิตใจสูงถึงร้อยละ 6 ในขณะที่ประเทศมีเพียงร้อยละ 2.3¹⁰

จากการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรกรรม จากการทำสวนหรือทำนา มาเป็นการทำสวนยางพารา ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตตามมา จากการสังเกตและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการพบว่า คนภายนอกต่างมองผู้ประกอบอาชีพสวนยางพาราว่ามีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรถยนต์ขับ มีรายได้มากขึ้น แต่จากสถิติการรักษาพยาบาลปีพ.ศ.2551,2552 และ 2553 พบว่าผู้ประกอบอาชีพสวนยางพารามารับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยอาการปวดกล้ามเนื้อจำนวน 6,763, 7,684 และ 8,994 คนและผู้ป่วยที่ถูกงูกัด จำนวน 53, 80 และ 99 คนตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ป่วยจากโรคดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ยังพบโรคกระเพาะอาหาร และอุบัติเหตุจากการใช้น้ำกรด ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า มีป่าทึบ มียุง และงู เพิ่มมากขึ้น มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชทำให้เกิดการสะสมสารพิษ กับพืชที่เกิดแทรกต้นยาง เช่น เห็ดทองถั่วที่เกิดในสวนยางประชาชนรับประทานเข้าไปทำให้มีอาการอาเจียน ปวดท้อง นอกจากนี้ยังมีกลิ่นเหม็นของยางดิบทำให้อากาศไม่บริสุทธิ์

จากสภาพการณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพารา เนื่องจากว่าคุณภาพชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิตอาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสภาพความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ พื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เมื่อเงื่อนไขในการดำรงชีวิตเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี อาจนำมาซึ่งปัญหาการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย พบว่าคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่ศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านศาสนา จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน รายได้เพศ และสถานภาพสมรสสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตได้¹¹ จากการดำเนินงานด้านสุขภาพในพื้นที่พบว่ายังไม่มีมีการดำเนินงานด้านสุขภาพเกี่ยวกับชาวสวน

ยางพาราเลย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬว่าเป็นอย่างไโดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม(PRA) มาใช้ในการวิเคราะห์หากกลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพารา ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้ชุมชนเข้าใจปัญหา ทุกคนมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย รับรู้เป็นเจ้าของร่วมกัน ตระหนักถึงความสำคัญ และรับผิดชอบร่วมกัน เกิดพลังในการร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจนได้กลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราแถบลุ่มน้ำโขงจังหวัดบึงกาฬ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความหมาย องค์ประกอบ ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรค ค้นหากลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราแถบลุ่มน้ำโขงในมุมมองของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) ที่ให้ความสำคัญกับความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของคนในชุมชน คือชาวสวนยางพารา สะท้อนคิดรับรู้จากสิ่งที่คิด สิ่งที่รู้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้สภาพปัญหา ความต้องการ รวมถึงหากกลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเป็นการใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชน (PRA) มุ่งให้สมาชิกในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมประเมินสถานการณ์ และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพารา โดยการดำเนินการร่วมกับชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิกชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เปิดเวทีแนะนำผู้วิจัย สร้างสัมพันธภาพ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ พร้อมเปิดโอกาสให้

ชุมชนได้แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น วางเป้าหมายร่วมกัน เพื่อหากกลวิธีที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าของสวนยางพารา 5 คน กลุ่มรับจ้างกรีดยาง 5 คน ผู้นำชุมชน 3 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 3 คน สนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม เจ้าของสวนยาง 6 คน ผู้รับจ้างกรีดยาง 7 คน ตามแนวทางการถามที่สร้างขึ้น

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลชุมชน การนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตขณะดำเนินกิจกรรม การจดบันทึกภาคสนามมาบรรยายเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นทุกขั้นตอน เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูลและสรุปข้อมูลที่ได้ตามประเด็น ความหมาย องค์ประกอบ สภาพปัญหาอุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต นำข้อมูลที่ได้สะท้อนให้ชุมชนรับทราบในเวทีชุมชน โดยคัดเลือกตัวแทนจากชาวสวนยางพารา และผู้นำชุมชน รวม 18 คน ร่วมกันหากกลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล

ระยะที่ 3 ร่วมค้นหากลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา โดยการนำร่างกลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิต มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นและสรุปเป็นกลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา และนำผลที่ได้มาเขียนแผนยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งผู้รับผิดชอบ และสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราต่อไป

ผลการวิจัย

1. ชาวสวนยางพาราได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อ่อนความพึงพอใจ สมหวัง สมที่ตั้งใจไว้ ความสามารถควบคุมชีวิตวางแผนชีวิต มีอำนาจในการควบคุมชีวิตและความสุขที่ได้ช่วยตัวเองและสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว 4) ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน

2. สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา คือ 1) ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

เนื้อ จากท่าทางการกิริยาที่ซ้ำๆ และก้มหรือเหยียดแขนตลอดเวลา 2) ตาพร่ามัว ในการเพ่งหน้ายาวตลอดเวลา ประกอบกับแสงจากคอมพิวเตอร์ที่จ้าเกินไปหรือแสงสว่างที่ไม่เพียงพอ 3) แผลในกระเพาะอาหาร จากการรับประทานอาหารไม่ตรงเวลาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป 4) การปรับเวลานอนทำให้การพักผ่อนไม่เพียงพอ ต้องตื่นกิริยาในตอนกลางคืนจนถึงเช้ามืด และจะได้พักผ่อนในช่วงกลางวันแทนทำให้บางคนไม่คุ้นชิน และบางครั้งต้องมีการกิริยาที่ต้องไปทำจึงพักผ่อนไม่เพียงพอ 5) การดื่มกาแฟและเครื่องดื่มชูกำลังเพื่อเสริมแรง เนื่องจากกิริยาที่ต้องใช้กำลังแรงกายในการกิริยา ดังนั้นจึงมีการอาศัยการดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนก่อนออกไปทำงาน ส่วนใหญ่จะดื่มกระทั้งแดงมากกว่าวันละ 2 ขวด 6) มีความเครียดจากความผันผวนของราคายางพารา และราคาปุ๋ยแพง 7) การสัมผัสสารเคมี จากการสัมผัสยากำจัดวัชพืชในการฉีดพ่นหญ้า สารเคมีตกค้างทั้งในดินหรือน้ำจากการสะสมมาหลายปี อุบัติเหตุจากน้ำกรด

3. ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นชาวสวนยางพาราจึงต้องการได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านสุขภาพ ต้องการได้รับความรู้ในการป้องกันตนเองจากการบาดเจ็บจากการทำงาน 2) ด้านที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค ไม่เพียงพอ ต้องการมีไฟฟ้า ประปา มีส้วมใช้ในสวนยางพารา และถนนที่สะดวก 3) สัตว์มีพิษและยุงชุม ชาวสวนยางจึงต้องการให้มีหน่วยงานที่ช่วยในการควบคุมกำจัดสัตว์ดังกล่าว และต้องการมีความรู้เรื่องยุงพิษ การปฐมพยาบาลเมื่อถูกกัด และช่องทางด่วนในการติดต่อเมื่อถูกกัด 4) ราคายางพารา ต้องการจะมีอำนาจในการต่อรองราคาเวลาขาย เพราะในปัจจุบันผู้ที่มาซื้อจะเป็นคนกำหนดราคา เนื่องจากการขายเป็นการขายรายย่อย ทำให้ไม่สามารถต่อรองราคา 5) การใช้ปุ๋ยเคมี ต้องการลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงแต่ไม่กระทบต่อปริมาณน้ำยาง

4. กลวิธีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา ได้แก่ 1) กลวิธีในการส่งเสริมสุขภาพชาวสวนยางพารา ประเด็น การให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เช่น ท่าทางในการกิริยา

การยืน การนั่ง การออกกำลังกาย การใช้อุปกรณ์ป้องกันอาการตาพร่ามัว วิธีการใช้สารเคมี การให้ความรู้และการดูแลเบื้องต้นเรื่องแผลในกระเพาะอาหาร จัดหาแหล่งสงบทางจิตใจ และกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด ให้ความรู้ในการใช้เครื่องมือที่มีคาเฟอีน 2) กลวิธีในการส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภค ในการดำรงชีวิต โดยการกำจัดยุง การป้องกันและดูแลเมื่อถูกสัตว์มีพิษกัด การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสร้างส้วม ประสานงานเรื่องการจัดตั้งไฟฟ้าและประปาในสวนยางพาราเพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย 3) กลวิธีส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ชาวสวนยางพารา โดยการศึกษาดูงานสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานแล้วได้ผล จัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวสวนยางพาราในการจัดตั้งสหกรณ์ 4) กลวิธีส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพในสวนยางพารา ให้ความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ สร้างความเชื่อมั่นในการนำไปใช้ทดแทนปุ๋ยอินทรีย์ จัดเวทีในการให้ผู้มีประสบการณ์ในการใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ในสวนยางพารามาเล่าถึงผลการใช้ ค่าใช้จ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ปุ๋ยเคมี

การอภิปรายผล

1. ความหมายและองค์ประกอบคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา คุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่จะบรรยายผ่านความคิดการรับรู้ของบุคคล ซึ่งเกิดจากความรู้และประสบการณ์เดิมภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม การให้ความหมายคุณภาพชีวิตจึงมีหลายมิติ จากการศึกษาพบว่าชาวสวนยางพาราได้สะท้อนความหมายคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราออกมา 4 ลักษณะดังนี้ 1) ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยอบอุ่น 2) ความพึงพอใจ สมหวัง สมที่ตั้งใจไว้ 3) ความสามารถควบคุมชีวิต วางแผนชีวิต มีอำนาจในการควบคุมชีวิต 4) มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือตัวเองและสังคม การสะท้อนความหมายคุณภาพออกมามีลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าชาวสวนยางพาราไม่ได้มองคุณภาพชีวิตเพียงด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่มีมุมมองในด้านจิตพิสัยด้วย ในประเด็นความมั่นคง ปลอดภัย ความพึงพอใจ และความสุหนัสนั้นสอดคล้องกับการวิจัยประเด็นคุณภาพชีวิตที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็นความ

พึงพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีความสุขในชีวิต มีความพอใจเพียง มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พึ่งตนเอง ช่วยเหลือตัวเองได้ มีความอบอุ่น มีความรู้สึกมั่นใจและปลอดภัย^{12,13,14,15} องค์ประกอบที่ทำให้ชาวสวนยางพารามีคุณภาพชีวิตที่ดี มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านสุขภาพ 3) ความสัมพันธ์ในครอบครัว 4) ความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเชื่อมโยงกันที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวสวนยางพารา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิต คือ ภาวะสุขภาพ การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรงสามารถทำงานได้ ด้านชีวิตครอบครัวและสังคม มีครอบครัวอบอุ่น อยู่กันพร้อมหน้า ด้านเศรษฐกิจ มีความมั่นคงพึ่งตนเองได้ มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอ มีบ้านเป็นของตนเอง¹²

2. สภาพปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพารา การศึกษาครั้งนี้พบว่าชาวสวนยางพารามีสภาพปัญหาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตดังนี้

2.1) ปัญหาด้านสุขภาพ การสะท้อนถึงการเจ็บป่วย การบาดเจ็บจากการประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ตาพร่ามัว ผลในกระเพาะอาหาร ปัญหาที่พบของชาวสวนยางพาราในพื้นที่ศึกษานั้น มีสภาพไม่แตกต่างจากชาวสวนยางพาราในจังหวัดอื่น เนื่องจากสภาพและลักษณะการทำงานและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับการศึกษาสภาวะสุขภาพอนามัยผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดชุมพร พบว่า ปัญหาสุขภาพอนามัยของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจสุขภาพตนเองนั้น ส่วนใหญ่มีอาการปวดหลังร้อยละ 71.4 รองลงมาปวดกล้ามเนื้อ กระดูก เหนื่อยง่ายกว่าปกติ ระบายเคืองตา แสบตา ปวดศีรษะเป็นประจำ แน่นหน้าอก หายใจไม่อิ่ม ค้นตามผิวหนัง มองเห็นไม่ชัด⁷ การสัมผัสสารเคมี ผลการศึกษาพบว่าชาวสวนยางพาราสัมผัสสารเคมีโดยการฉีดยาฆ่าหญ้าจากการไม่สวมใส่ผ้าปิดจมูกหรือสวมเสื้อแขนสั้นขณะพ่นยา การทำลายกระป๋องสารเคมีที่ไม่ถูกต้อง อภิปรายได้ว่า การใช้สารเคมีนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นควบคู่กับการทำเกษตร ก่อนที่จะเปลี่ยนมาทำสวนยางพาราด้วยซ้ำ แต่กลับพบว่าการปฏิบัติตัวในขณะ

ที่ใช้ยังไม่ถูกต้อง อาจเพราะความไม่สะดวก ความเร่งรีบ และการไม่ทราบถึงอันตรายและพิษของสารเคมี จึงทำให้ชาวสวนยางพาราขาดความตระหนักในการป้องกันตนเอง สัมพันธ์กับงานวิจัยการใช้สารกำจัดศัตรูพืชในสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในอำเภอเขาสวนจันทน์จังหวัดพัทลุงพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในพิษภัยของสารเคมีและไม่ได้ใช้วิธีป้องกันพิษจากสารเคมี เช่น ไม่ได้ใช้ผ้าปิดปากหรือรองเท้าหุ้มส้นขณะพ่นยาจากการย่ำน้ำที่มีการตกค้างของสารเคมีทำให้บางคนที่มีบาดแผลและไม่ใส่รองเท้าเกิดแผลอักเสบ หรือการเก็บเห็ดที่เกิดในสวนยางมากินและมีสารพิษตกค้างในเห็ดทำให้เกิดอาการแพ้เห็ด อภิปรายได้ว่า อาชีพการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพใหม่ในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นชาวสวนยางพารายังไม่รับรู้ถึงผลกระทบจากสารเคมีต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ การตกค้างของสารเคมีในดินหรือน้ำ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาความคิดเห็นผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชที่มีต่อสุขภาพชาวสวนยางพาราในจังหวัดสงขลา พบว่าชาวสวนยางพารามีความเห็นด้วยมากที่สุดว่า การสัมผัสสารเคมีโดยตรงทำให้เกิดโรคผิวหนัง รองลงมาเป็นการใช้สารเคมีทำตกค้างในร่างกายผู้ฉีด¹⁶ และการศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมพบว่าผู้ทำสวนยางเห็นด้วยระดับมากกับการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพืช สัตว์ ดิน และน้ำรวมทั้งส่งผลให้เกิดพิษตกค้างในคนที่บริโภคสิ่งดังกล่าว¹⁷ การพักผ่อนผลการศึกษาพบว่าชาวสวนยางพารามีเวลาพักผ่อนตอนกลางวันซึ่งเฉลี่ยแล้ววันละ 3-4 ชั่วโมง ส่งผลให้เกิดอาการแสดงของการนอนหลับไม่เพียงพอ เช่น อ่อนเพลีย ไม่สดชื่น เกิดอาการเครียด หน้าตาหมองคล้ำ อภิปรายได้เพราะว่าในช่วงกลางวันจะเป็นช่วงที่ต้องทำงานบ้าน ดูแลครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือไปร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ จึงทำให้การนอนในเวลากลางวันค่อนข้างน้อยและอาจไม่ใช่การพักผ่อนที่ต่อเนื่องกัน จากรูปแบบการนอนหลับที่ไม่สม่ำเสมอและไม่เพียงพอจึงส่งผลให้พักผ่อนไม่เพียงพอ การใช้เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของคาเฟอีนได้แก่กาแฟ เครื่องดื่มชูกำลัง ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ซึ่งเฉลี่ยแล้วส่วนใหญ่จะดื่มเครื่องดื่มชูกำลังไม่ต่ำกว่าวัน

ละ 2 ขวด อดิปรายได้ว่าการทำสวนยางพาราต้องทำงานในตอนกลางคืน และในกลางวันต้องไปรับจ้างหรือทำงานอย่างอื่นต่อ จึงมีการแสวงหาหาหรือเครื่องดื่มหักช่วยให้ง่ายมีกำลังเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนกับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของคณานโรงงานหลอมโลหะในจังหวัดชลบุรี พบว่าคนงานนิยมดื่มเครื่องดื่มชูกำลังถึงร้อยละ 50¹⁸ ด้านสภาพจิตใจพบว่าสวนยางพารามีความเครียดจากความผันผวนของราคายางพาราที่ขึ้น ๆ ลง ๆ จากภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนอาจเนื่องมาจากเมื่อ 3-4 ปีที่ผ่านมา ราคายางพาราดกต่ำลงมาเท่าตัวเหลือกิโลกรัมละประมาณ 10 บาททำให้สวนยางพาราหมดเนื้อหมดตัว บางคนต้องขายสวนยางพารา และขายรถยนต์ที่ซื้อมาเพื่อความอยู่รอดสวนยางจึงมีความวิตกกังวลในเรื่องนี้มากและไม่มีใครอยากให้เกิดซ้ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไป จำนวนแรงงานที่มีน้อย ราคายางพาราที่ขึ้นลงตามฤดูกาล กรณีฤดูฝนหน้ายางเปียกทำให้ราคายางตกต่ำ หรือบางคนต้องพักหน้ายางไม่ได้กรีดทำให้ขาดรายได้หลัก สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของสวนยางพารา^{6,7,8,9}

2.2) ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง สาธารณูปโภคไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ผลการศึกษาพบว่าที่อยู่อาศัยที่อยู่ในสวนยางพารานั้นมีสภาพไม่มั่นคง บางแห่งไม่มีส้วมใช้ไฟฟ้าและประปาเข้าไม่ถึงการคมนาคมไม่สะดวกอดิปรายได้ว่า เนื่องจากสวนยางอยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านสวนยางจึงกลับมานอนที่บ้านในหมู่บ้าน จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับที่พักในสวนยาง ที่ใช้เพียงพักชั่วคราวเวลามารีดยาง ส่วนผู้ที่อาศัยนอนที่สวนยางส่วนใหญ่จะเป็นผู้รับจ้างกรีดยาง เจ้าของสวนยางจึงไม่ได้ให้ความสำคัญ ทำให้เป็นปัญหาในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะเวลากลางคืนทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยต่อทรัพย์สินและชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตพบว่าคนที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะทำให้รู้สึกมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน¹⁹

2.3) สัตว์มีพิษและยุงชุมมาก ผู้ประกอบยางพาราร้อยละ 84.9 มีความเสี่ยงจากงูและสัตว์มีพิษกัด ผลการศึกษาพบว่าในสวนยางพารามีสัตว์มีพิษมากขึ้น

เช่น งูกะปะ ตะขาบ แมงมุม ทำให้สวนยางพารามีความเสี่ยงต่อการถูกสัตว์มีพิษกัด สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าในลักษณะสภาพสวนยางพารามีอยู่จริงเหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่ของสัตว์ต่างๆ เช่น งู แมงมุม ยุงละสัตว์มีพิษอื่นๆ โดยเฉพาะงูกะปะที่พบมากในเขตภาคใต้พบว่าคนทำงานในสวนยางส่วนใหญ่จะถูกงูกะปะกัดมากกว่างูชนิดอื่นๆ ผู้ประกอบยางพาราร้อยละ 84.9 มีความเสี่ยงจากงูและสัตว์มีพิษกัดจากสวนยางพารา^{4,11}

3. กลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตสวนยางพารา สวนยางพาราได้ร่วมกันหาวิธีที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

3.1) ส่งเสริมสุขภาพสวนยางพารา ถือเป็นศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต โดยพยายามกระตุ้นให้เห็นปัญหาสนับสนุนการเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนระดับบุคคล ไปสู่สภาวะที่พึงประสงค์ ตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การตรวจสุขภาพ การลดความเครียด การออกกำลังกาย โภชนาการเป็นต้น²⁰ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนหลับพักผ่อนและคลายความเครียด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้เป็นการเพิ่มสมรรถนะในการทำงานและเป็นวิถีชีวิตที่คนทำงานสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง²¹

3.2) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภคในการดำรงชีวิต การป้องกันและดูแลเมื่อถูกสัตว์มีพิษกัด การปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสร้างส้วม ประสานงานเรื่องการติดตั้งไฟฟ้าและประปาในสวนยางพาราเพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย สอดคล้องกับสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุขได้กล่าวไว้ว่าการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่ดีมีสุข องค์ประกอบนี้รวมถึงประเด็นสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ระบบสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย ระบบอนามัยและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะปัญหา

3.3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์สวนยางพารา โดยการจัดตั้งสหกรณ์สวนยางพารา ซึ่งการจัดตั้งสหกรณ์เป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผล เนื่องจากในหลายที่มีการจัดตั้งและประสบผลสำเร็จ ได้จัดตั้งขึ้น

เมื่อปี 2542 เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางพารา ที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องราคายาง ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางและเพื่อเป็นพลังในการต่อรองกับโรงงานอุตสาหกรรมกับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งผลผลิตหลังจากจัดตั้งสหกรณ์ตั้งแต่ปี 2543 มีกำไรสุทธิ 846,521.07 บาท และในปี 2553 มีกำไรสุทธิ 7,239,016.95 บาท²²

3.4) ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในสวนยางพารา โดยสนับสนุนให้ชาวสวนยางพาราหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นในสวนยางพารา เนื่องจากการปลูกยางพาราที่ผ่านมา จะมีการใส่ปุ๋ยเคมีให้กับสวนยางทุก ๆ ปี หากปลูกยางพารามาแล้ว 1 รอบ ก็เท่ากับใส่ปุ๋ยเคมีลงในสวนยางมานานถึง 25 ปี สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือดินอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม สูญเสียคุณสมบัติทางชีวะ เคมี ฟิสิกส์ ทำให้ดินแข็ง ไม่ร่วนซุย ไม่มีไส้เดือน หรือจุลินทรีย์ในดิน ไม่เพียงพอที่จะทำให้เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชได้ แนวทางเดียวที่จะแก้ปัญหานี้ได้ก็คือกลับสู่ธรรมชาติ โดยเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรืออินทรีย์ชีวภาพ²³

ข้อเสนอแนะ

1. การทำสวนยางพาราทำให้พบสัตว์มีพิษเพิ่มขึ้นดังนั้นควรมีการส่งเสริมจัดสิ่งแวดล้อมในสวนยางให้สะอาด ปลอดภัย เป็นระเบียบ เพื่อความปลอดภัยจากสัตว์มีพิษ
2. ในการตรวจคัดกรองความเสี่ยงควรจัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และบริบทของชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน เช่น ตรวจสารพิษ สายตา
3. ชาวสวนยางพารามีความพึงพอใจและมีความสุขกับคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังคงพบว่าชาวสวนยางพารายังมีสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่เช่นกัน ดังนั้นพยาบาลผู้ปฏิบัติงานในชุมชนที่มีหน้าที่ดูแลสุขภาพประชากรกลุ่มนี้จึงควรจัดโปรแกรมที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน
4. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ควรมีความรู้ถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการ

ทำสวนยางพาราเพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบการพยาบาลสำหรับประชากรกลุ่มนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ และ ดร.เกษร แถวโนนจัว ที่ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อให้มีความสมบูรณ์ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดหนองคาย. [ออนไลน์] 31 ธันวาคม 2551 [อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2552]. http://www.Aoe.go.th/more_news.php?cid=95&filename=news.
2. สุขุม วงษ์เอก. ปลูกยางล้วนไร่เหนือ-อีสานไปได้สวย[สัมภาษณ์]. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยยางกรมวิชาการเกษตร; 20 พฤษภาคม 2552.
3. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 3. [ออนไลน์] 31 ธันวาคม 2551 [อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2552]. http://www.Aoe.go.th/more_news.php?cid=95&filename=news.
4. ประจิดกร หมายดี, ศรัณยา คงทอง, อรอนงค์ เอี่ยมขำ, สุวิชาญ ศิลประศรีมี. สภาวะสุขภาพ อามัย ผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา. รายงานการวิจัยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราชกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2547.
5. Bensa-ard N. Work condition and musculoskeletal pain among para rubber planters: a case study in Tambon Nakleua, Amphoe Kantang, Changwar Trang. (Thesis). Songkla: Prince of Songkla University; 2002.
6. Nu-urai V. A Study of Work Culture of Rubber Plantation Farmers in Tambon Tubchang, Amphoe Natawee, Changwat Songkla. (Thesis). Songkla: Thaksin University; 1999.
7. Mhanpolsri P. The Feasibility Study on Rubber Plantation of the Smallholder in Changwat Nong

- Khai: The Case Study on Rubber Plantation in Amphoe Ponpisai, Changwat Nong Khai. (An Independent Study Report). Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005.
8. Budyojanto S. Rubber Plantation Farmer's Ways of Life in Northeastern Thailand a Case Study of Kokdoo Village Muang District Loei Province. Journal of humanities and social sciences Maharakham University 2006: 178-191.
 9. สุนันทา พรหมมัญญ. การเปลี่ยนแปลงการทำสวนยางพาราและผลกระทบของชาวบ้านในอำเภอบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2539.
 10. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. สุขภาพจิตไทยพ.ศ. 2543-2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2545.
 11. Keawborrisutt S. Factor influencing quality of life of Para rubber farmers, Songkhla province. (Thesis). Songkla: Prince of Songkla University; 2004.
 12. พนิษฐา พานิชชีวะกุล และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอีสาน: มุมมองจากประชาชน. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2542.
 13. Anujan L, Petcharat B, Jittanoon P, Mental health and psychological self-care of rubber farmers in phatthalung province. Journal of Mental Health of Thailand 2006; 14(3): 174-181.
 14. นิพนธ์ คันทะเสวี. คุณภาพชีวิต ประมวลบทความทางวิชาการ: การศึกษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ประชาชน; 2526.
 15. Chaisiri L, Daenseekaew S. Community Participation in Analyzing Strategies to Enhance the Quality of Life of Working-Age People with HIV/AIDS. Journal of Nurses' Association of Thailand, North-Eastern Division 2012; 30(1): 79-89.
 16. Thungwa S. Social-economic, rubber plantations operational and mental factors affecting environment and health status, of rubber farmers, Amphoe Sadao, Changwat Songkhla. Songkla: Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University; 2004.
 17. ยุพาภรณ์ จันทพิมล. ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพผลิตยางพารา. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2550; 16(3) พค.-มิย.
 18. นันทพร บุตรบำรุงและคณะ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนกับประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการทำงานของคนงานโรงงานหลอมโลหะในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา 2547; 3, (1).
 19. สุขุม กำเนิดรัตน์. พัฒนาคคน พัฒนาคุณภาพชีวิต. วารสารข่าวสาร กพผ., 2545; 32(9), 16-19.
 20. Lehtinen S, Mikheev M. WHO Worker's Health Programme and Collaborating Centres in Occupational Health. 30 Dec; 1994.
 21. Warawitsarangoon R. Street Sweepers' Self-Care Experiences in the Municipal Area of Udonthani Province. (Thesis). Khon Kaen: Khon Kean University; 2005.
 22. สหกรณ์กองทุนยางพาราอำเภอปอทองจำกัด [ออนไลน์] 8 มิถุนายน 2554 [อ้างเมื่อ 5 กรกฎาคม 2554]. <http://www.coopthai.com/bothongrubber/>.
 23. ยางพาราวันนี้. [ออนไลน์] 8 ธันวาคม 2552 [อ้างเมื่อ 3 สิงหาคม 2554]. <http://www.live rubber.com/index.php/rubber-plantation-management>.
 24. Daenseekaew S, Klungklang R. Community needs for Strengthening Quality of Life of Small Group Informal Workers. Journal of Nurses' Association of Thailand, North-Eastern Division 2011; 29(2): 60-69.
 25. Hanklang S, Silpasuwan P, Satitvipawee P, Chaikittiporn C. Factors Associated with Family Health Status: A Case Study of Steel Pipe Home-Based Workers. Journal of Nurses' Association of Thailand, North-Eastern Division 2011; 29(1): 59-67.

Community Participation in Analyzing Strategies to Improve the Quality of Life of Rubber Tree Farmers in the Mekong River Basin of Buengkan Province*

Wallapha Changjeraja M.N.S.**

Somjit Daenseekaew PhD***

Abstract

This qualitative study adopted the participatory rural appraisal (PRA) model as a research framework in studying the meanings, dimensions, needs and problems, strategies to Improve the Quality of life of rubber tree farmers. Results are in the followings. Rubber tree farmers defined quality of life into four aspects including 1) feelings of life safety, stability and warmth, 2) satisfaction and fulfillment, 3) ability to be in control and to have autonomy in planning and living one's own life, and 4) happiness when able to help one's self and others. Four dimensions of quality of life were identified. Firstly, "financial status". Secondly, "health". Thirdly, "family relation". Lastly, "community relation".

Switching from rice planting to rubber tree farming led to lifestyle changes that subsequently resulted in several obstacles in improving the quality of life of the people in this community. First, health problems, with the most common complaint were muscle pains associated with rubber tapping. In addition, inappropriate lighting, too bright or too dim, used when tapping the rubber saps resulted in worsening eye vision. The farmers also reported changes in the sleep pattern that eventually led to sleep deprivation and the needs to drink more caffeinated beverages. Fluctuating and unpredictable rubber price in the market and the cost of fertilizers also added stress to the farmers' lives. Moreover, rubber tree farming exposed them to more dangerous chemicals they otherwise would not have to if they remained farming rice. Second, the living conditions in rubber tree farms were inconvenient and unhygienic. Their residents lacked of electricity, tap water, bad conditioned roads unsuitable for transportation and, worst of all, many houses did not have toilets. Lastly, increasing rubber trees also increased the population of mosquitoes and poisonous animals. The community joined together to analyzed these problems and came up with the following solutions. 1) Health promotion strategies for rubber tree farmers were initiated with the aims to promote their health status and safety. These were accomplished through self-education, preparing protective devices to prevent work-related injuries and illnesses, utilized the temple as a place for calming the mind, encouraging community activities to release stress, providing the knowledge and first-aid manual to deal with poisonous animal bites and creating a communication channel when illness incidences occurred. 2) Environmental and utilities development strategies were instigated to increase the satisfaction in the living conditions and improved the environmental safety. These were undertaken through closely following up with the governmental provision of electricity, tap water and roads into the area. In addition, the farm owners were asked to constructed proper and hygienic toilets and safe residents for farm workers. 3) Strategies to establish the rubber tree farmer cooperative were commenced to improve the farmers' competency and increased their leverage in the market. These would lead to increased control in their live circumstance and to live a happier family. In addition, the farmers would be better at helping themselves and others by founding the key cooperative leaders, educating one another, organizing field trips, and setting a stage to exchange the knowledge and experience. 4) Strategies to promote the use of organic and biological fertilizers in rubber tree farms. These were initiated to increase the farmers' happiness in helping each other as well as the community at large. A stage for knowledge management and exchange was also created to increase the farmers' confidence in using organic and biological fertilizers.

Results of this study improved the health personnel's understanding about the quality of life of rubber tree farmers as well as their barriers to good health. Consequently, the health personnel encouraged the community to participate in analyzing and creating strategies to properly solve the problems which the farmers could continue to implement on their own further in the future.

* Thesis of Master of Nursing Science, Master of Nursing Science Program in Community Nurse Practitioner, Khon Kaen University

** Student of Master of Nursing Science, Master of Nursing Science Program in Community Nurse Practitioner, Khon Kaen University

*** Associate Professor, Faculty of Nursing, Khon Kaen University, Deputy Director of Research and Training Center for Enhancing Quality of Life of Working Age People, Faculty of Nursing, KKU.